

CO JSOU INSTITUCE?

INSTITUCE A DŮVĚRA?

PROČ NÍZKÁ DŮVĚRA V POLITICKÉ DŮVĚRA?

JAK DŮVĚRU V INSTITUCE POSILOVAT?

PŘEDMĚT: SOCIOLOGIE

WWW.KARELMULLER.EU

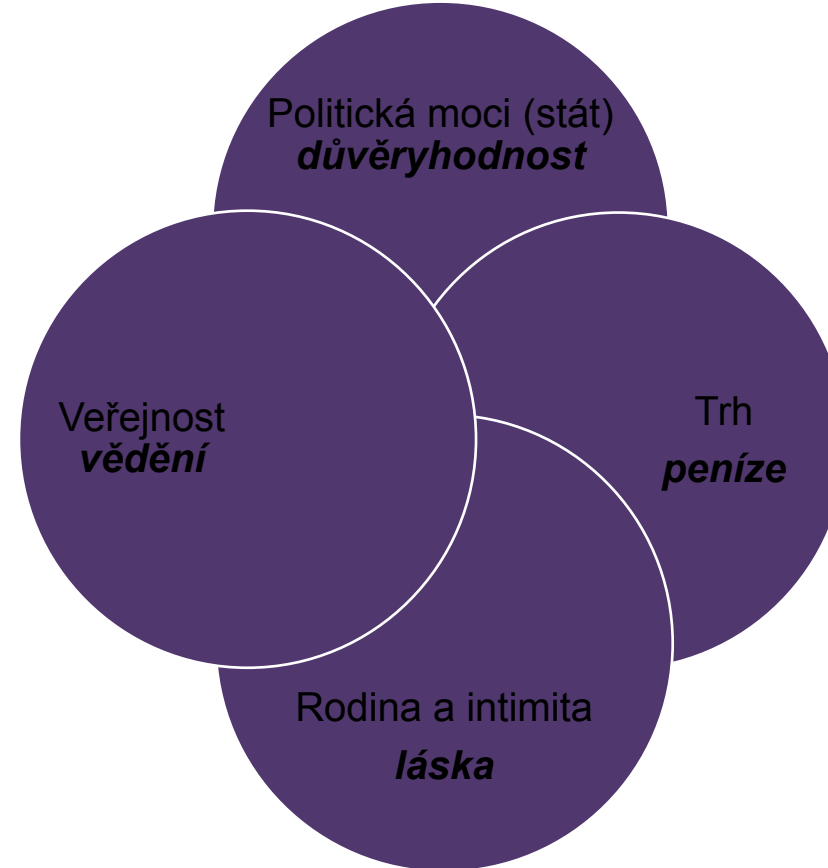
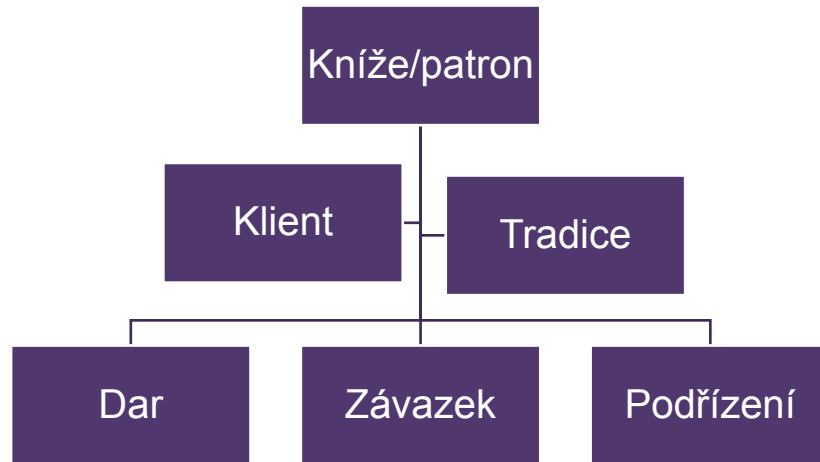
1. 4. 2025

PATRONÁŽ VERSUS INSTITUCE

PERSPEKTIVA SOCIÁLNÍ DIFERENCIACE

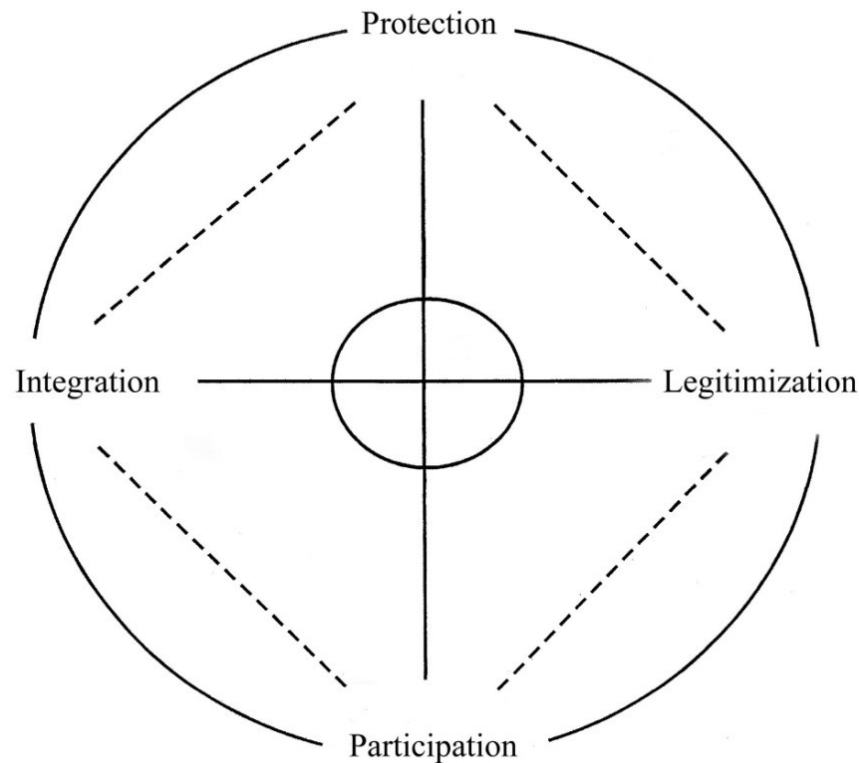
KLIENTELISMUS VERSUS LIBERALISMUS

Klientelismus/tradiční společnost	Liberalismus/moderní společnost
Sociální hierarchie	Právní rovnost
Přátelství a nerovnost/neformálnost	Občanství/formálnost/instituce
Panství: tradice, charisma	Panství legální: právo, spravedlnost
Patrimoniální správa, vrchnost	Byrokratická správa
Pozemková držba	Soukromé/veřejné právo
Feudalismus, plebejství	Trh, soutěž
Dar, samozásobitelství	Monetární směna
Patronáž/podřízenost	Autonomie/partnerství
Strach/specifická recipocita	Důvěra/obecná recipocita
Bonding social capital/mechanická solidarita	Bridging social capital/organická solidarita

DOBŘE VLÁDNUTÍ Z TOCQUEVILLOVSKÉ PERSPEKTIVY OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI

Funkce/Institute

Rizika (potřeba umenšovat)

- Zneužívání moci, anebo i slabý stát
- Pasivita, apatie, anebo nadbytek participace
- Krize důvěry, anebo nekritická důvěra
- Atomizace, anomie, anebo „nacionalismus“

KRIZE INSTITUCÍ (LEGITIMITY/DŮVĚRY)

- **1) Selhávání (nefunkčnost) institucí: korupce, klientelismus, beztrestnost, průtahy ...**
- **2) Komunistické dědictví (represivita x služebnost institucí)**
- **3) Náklady demokratické transformace (zhasnout, frustrace, tunelování ...)**
- **4) Role vnějších faktorů: historická zkušenost, předsudky, ignorance, nedůvěra/strach, chudoba, živelná katastrofa ...**
- **Co znamená „odolnost“ liberálně-demokratické společnosti?**
- **Jak posilovat instituce? Aplikovat principy dobrého vládnutí!**

DOBŘÉ VLÁDNUTÍ PODLE

United Nations

- **Participation**

People should be able to voice their own opinions through legitimate immediate organizations or representatives

- **Rule of Law**

Legal framework should be enforced impartially, especially on human right laws

- **Transparency**

Information should be accessible to the public and should be understandable and monitored

- **Consensus Oriented**

Mediates differing interests to meet the broad consensus on the best interests of a community

- **Equity and Inclusiveness**

People should have opportunities to improve or maintain their well-being

- **Effectiveness and Efficiency**

Processes and institutions should be able to produce results that meet the needs of their community while making the best of their resources (*Being effective is about doing the right things, while being efficient is about doing things right*)

- **Accountability**

Governmental institutions, private sectors, and civil society organizations should be held accountable to the public and institutional stakeholders

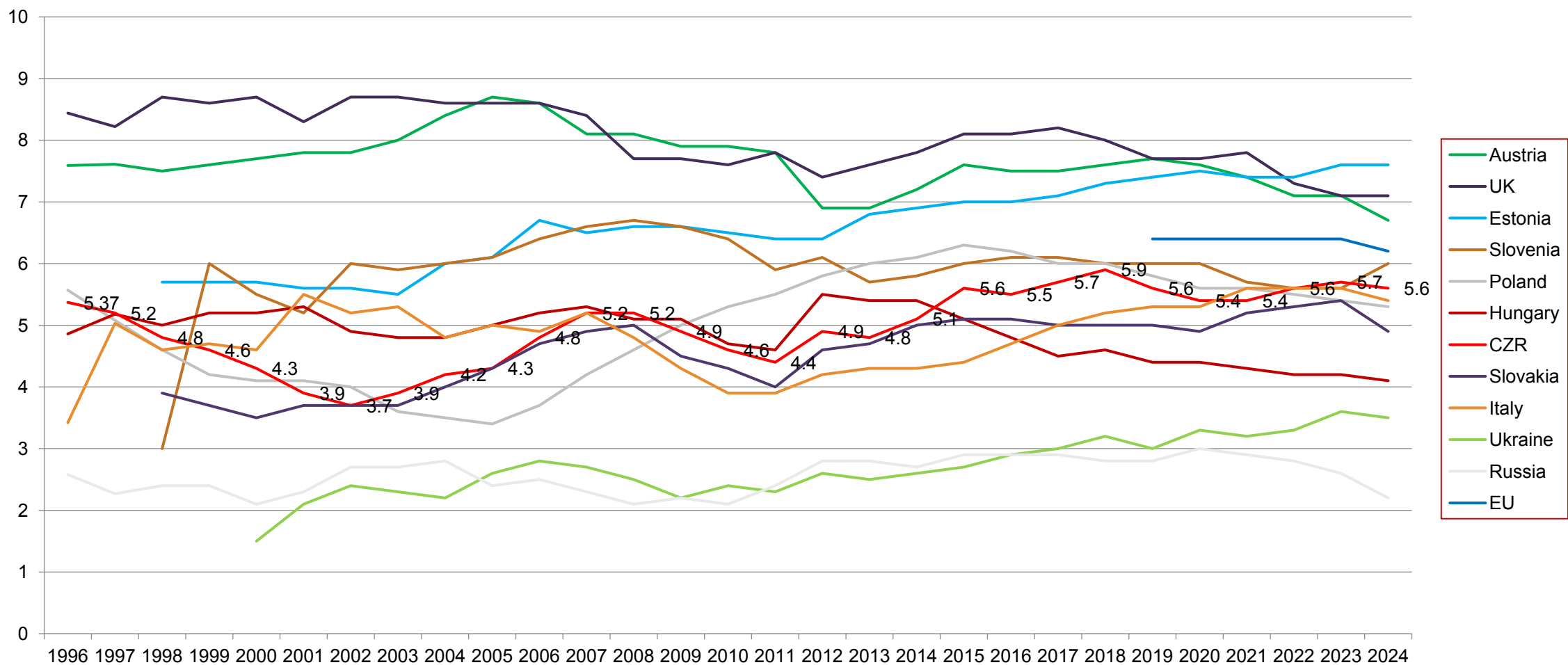
- **Responsiveness**

Institutions and processes should serve all stakeholders

**JAK JSME NA TOM
S DŮVĚROU V INSTITUCE?**

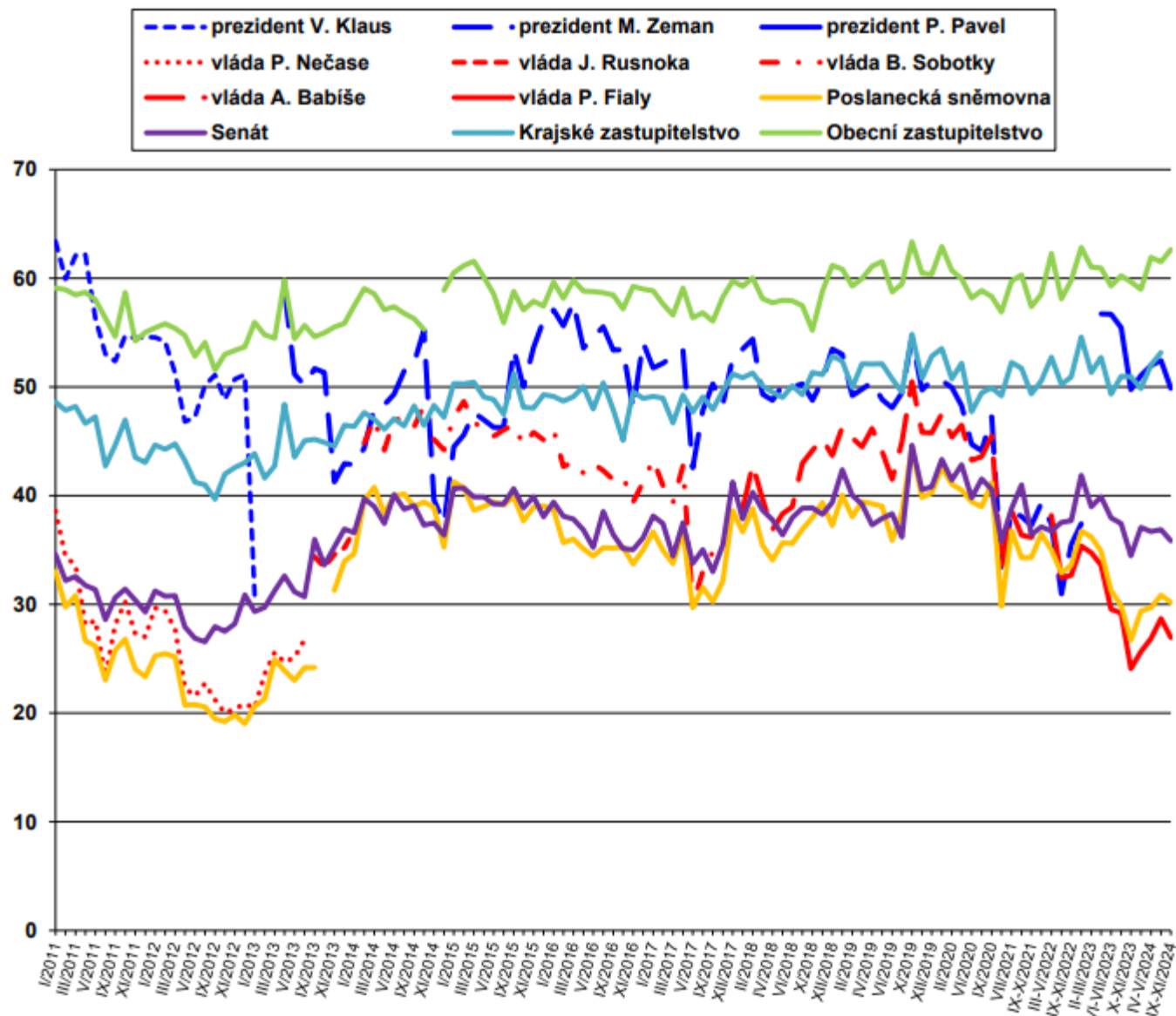

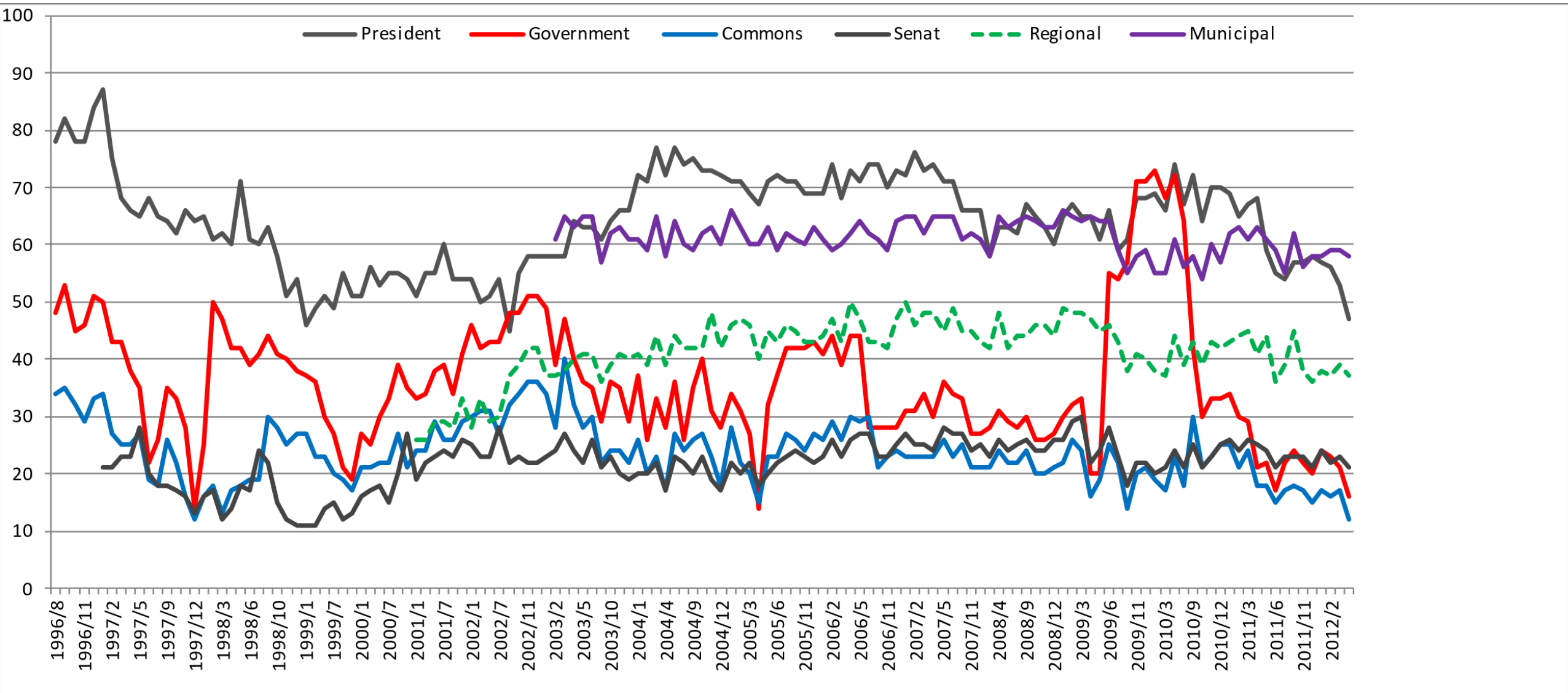
INDEX VNÍMÁNÍ KORUPCE (TI)

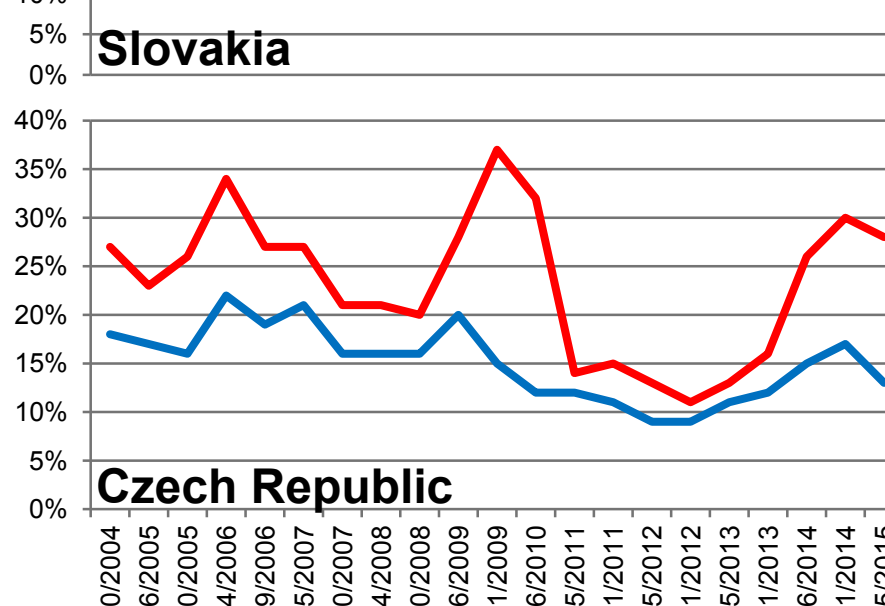
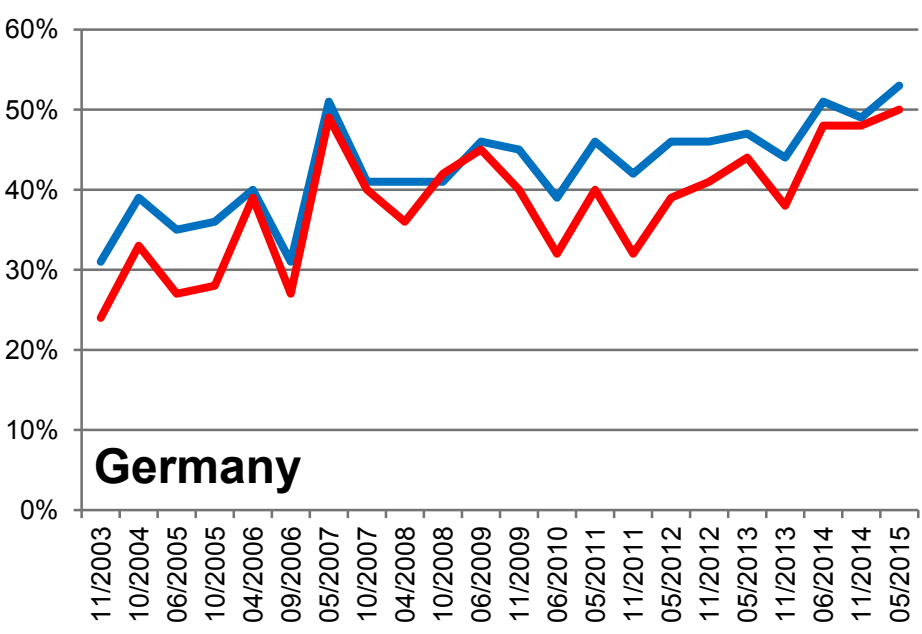
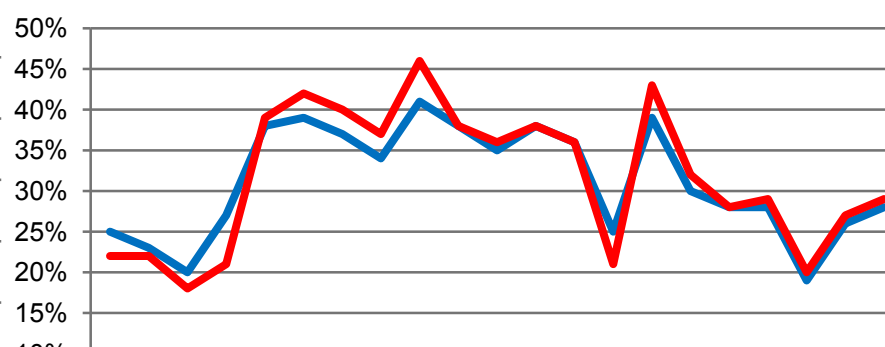
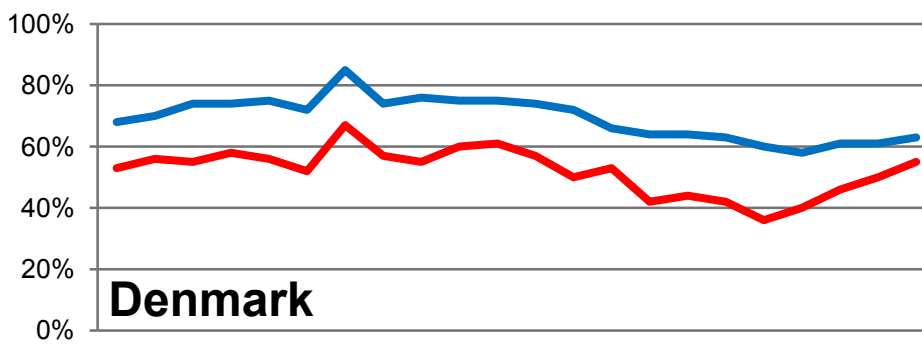
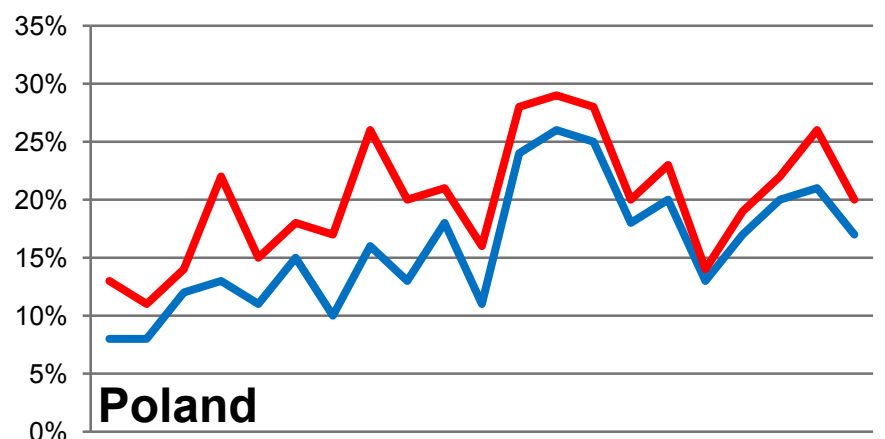
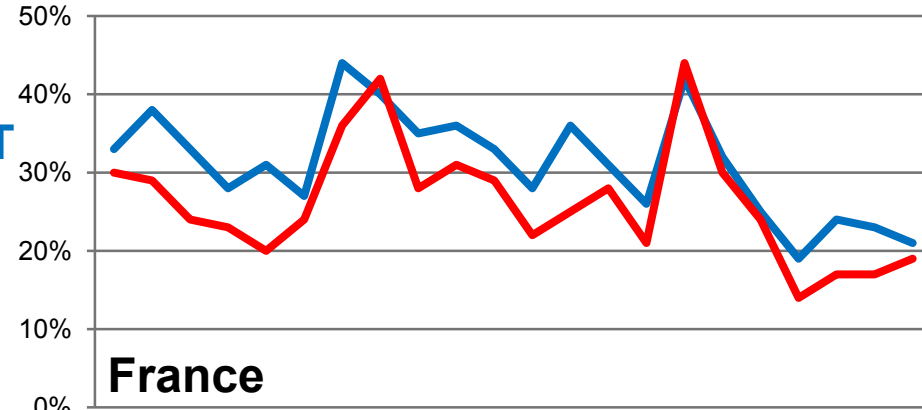

Graf 2: Důvěra ústavním institucím v letech 2011 - 2024 (index důvěry)²

VLÁDA
PARLAMENT

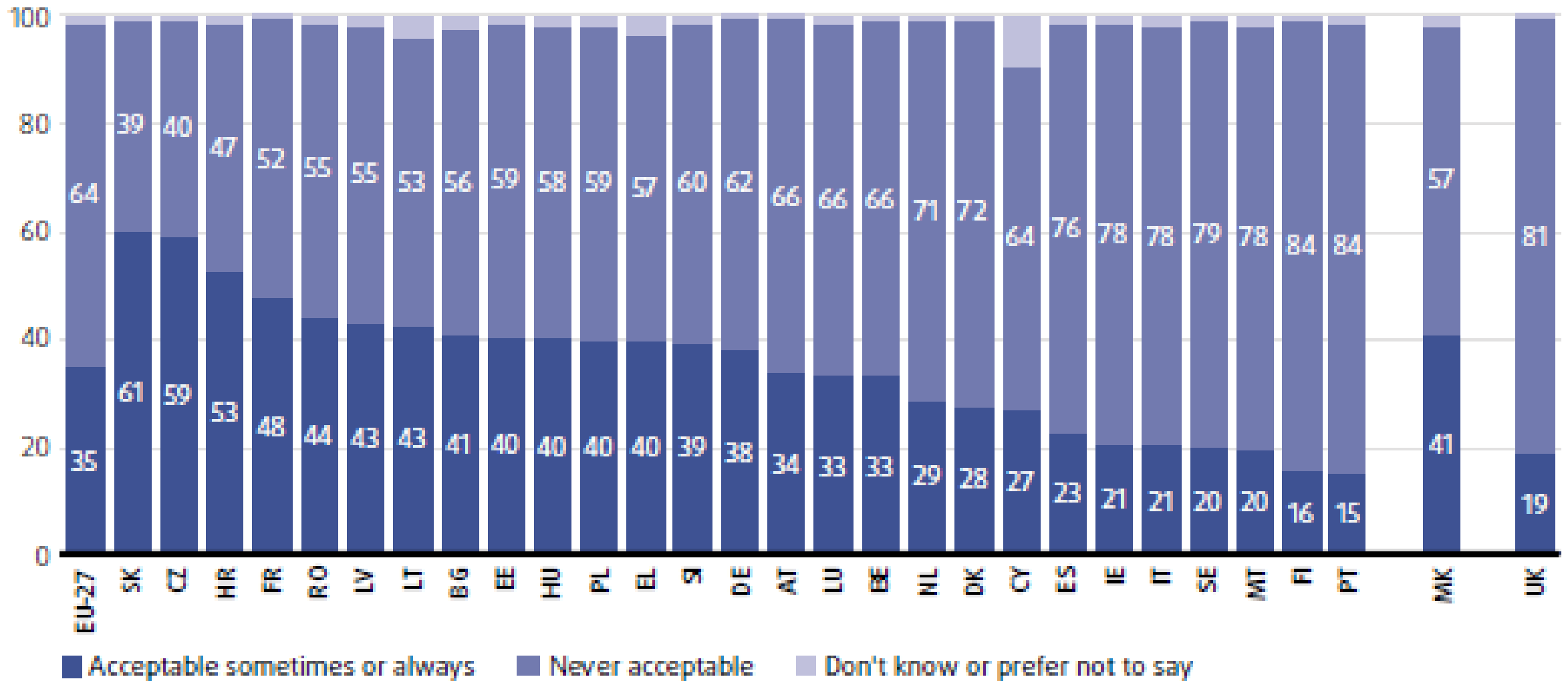
DŮVĚRA VE SNĚMOVNU

PRŮMĚR DŮVĚRY V NOVĚ ZVOLENÉ SNĚMOVNY: 29,4%

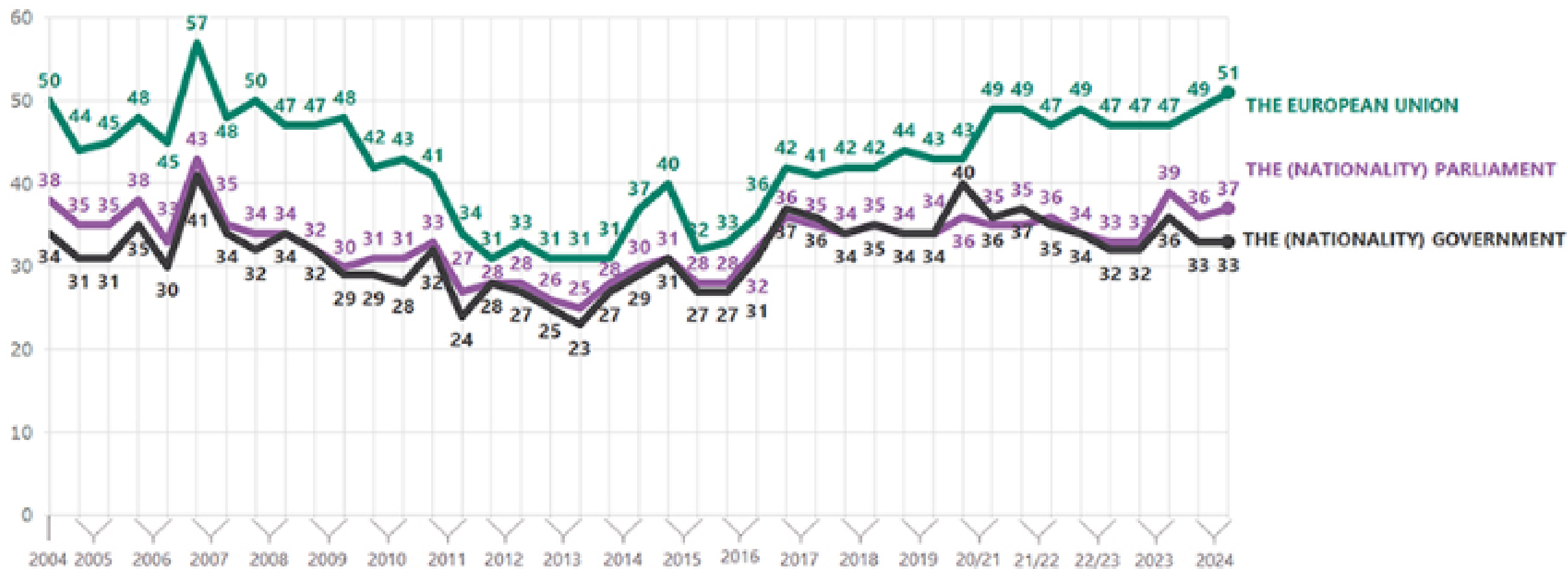
PRŮMĚRNÝ VOLEBNÍ NÁRŮST DŮVĚRY VE SNĚMOVNU: 6,6%

Rok voleb	Důvěra před volbami	Důvěra po volbách
1996	cca 22 %	cca 26 %
1998	cca 20 %	cca 27 %
2002	cca 24 %	cca 27 %
2006	cca 23 %	cca 28 %
2010	cca 28 %	cca 37 %
2013	cca 14 %	cca 25 %
2017	cca 23 %	cca 31 %
2021	cca 28 %	cca 34 %

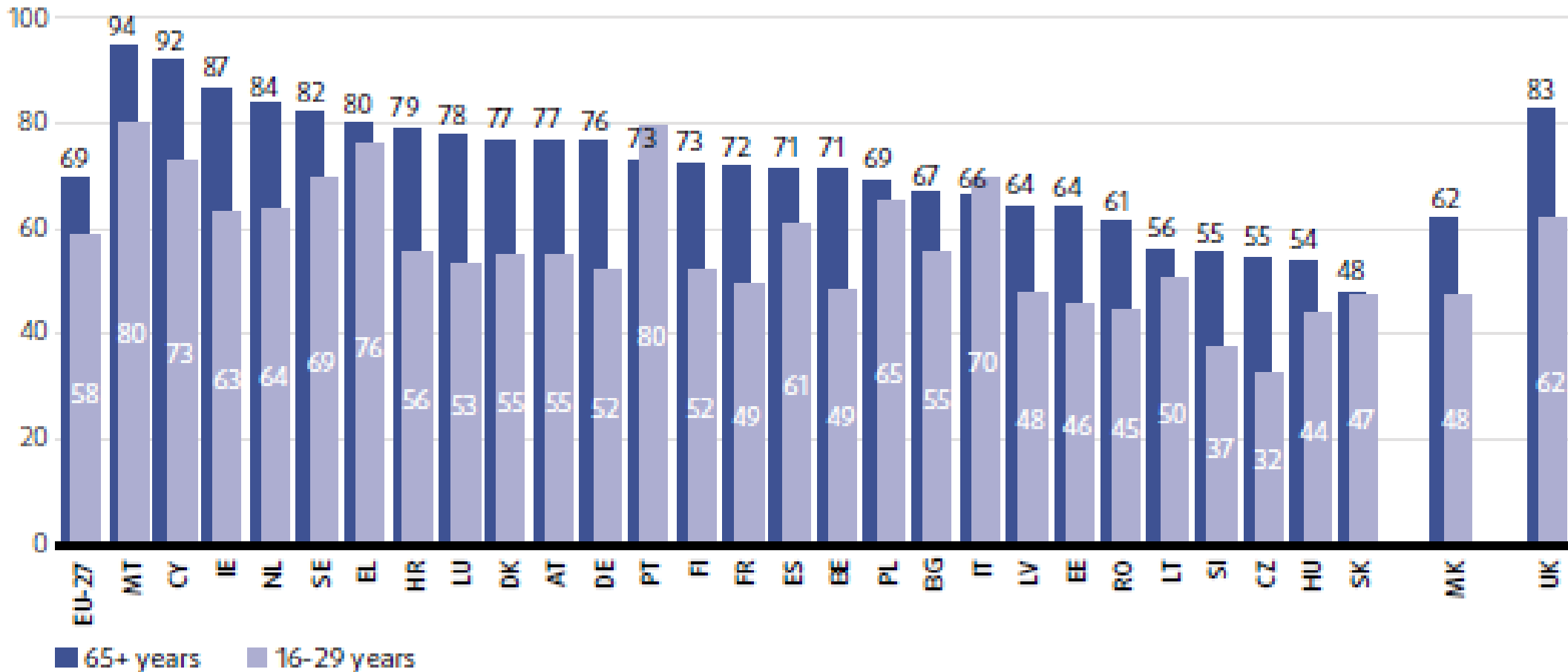
FIGURE 24: VIEWS ON ACCEPTABILITY OF GIVING A GIFT TO OR DOING A FAVOUR FOR A PUBLIC OFFICIAL OR CIVIL SERVANT IF NEED SOMETHING URGENTLY FROM THEM, BY COUNTRY (%)

Source: FRA, Fundamental Rights Survey 2019 [Data collection in cooperation with CBS (NL), CTIE (LU) and Statistics Austria (AT)]

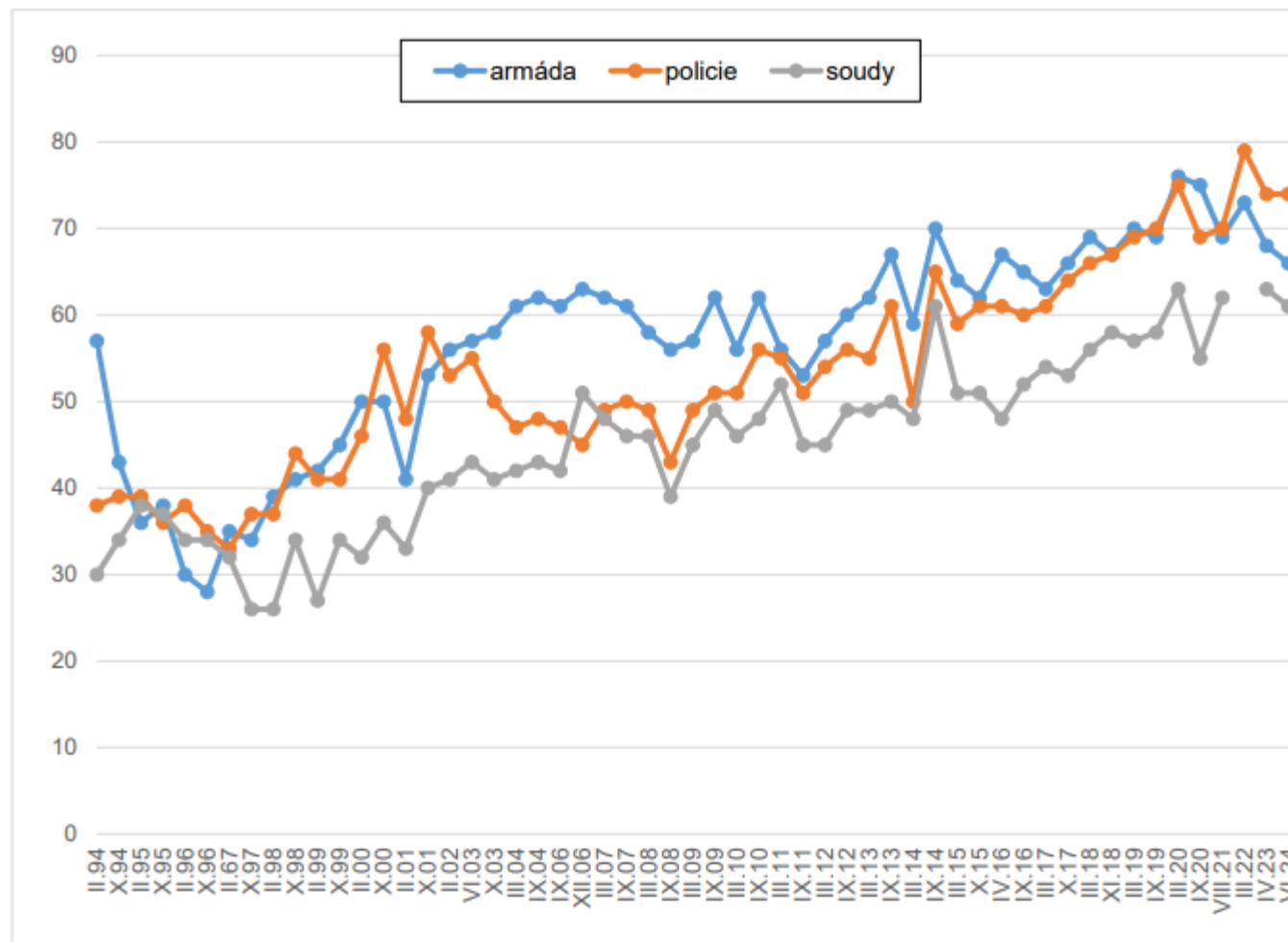

FIGURE 11: CONSIDERING FREEDOM OF OPPOSITION PARTIES TO CRITICISE THE GOVERNMENT TO BE OF HIGH IMPORTANCE, PEOPLE AGED 16-29 YEARS AND 65 YEARS AND OVER, BY COUNTRY (%) ⁴⁰

Source: FRA, Fundamental Rights Survey 2019 [Data collection in cooperation with CBS (NL), CTIE (LU) and Statistics Austria (AT)]

Graf 1: Vývoj důvěry armádě, policii a soudům (v %)

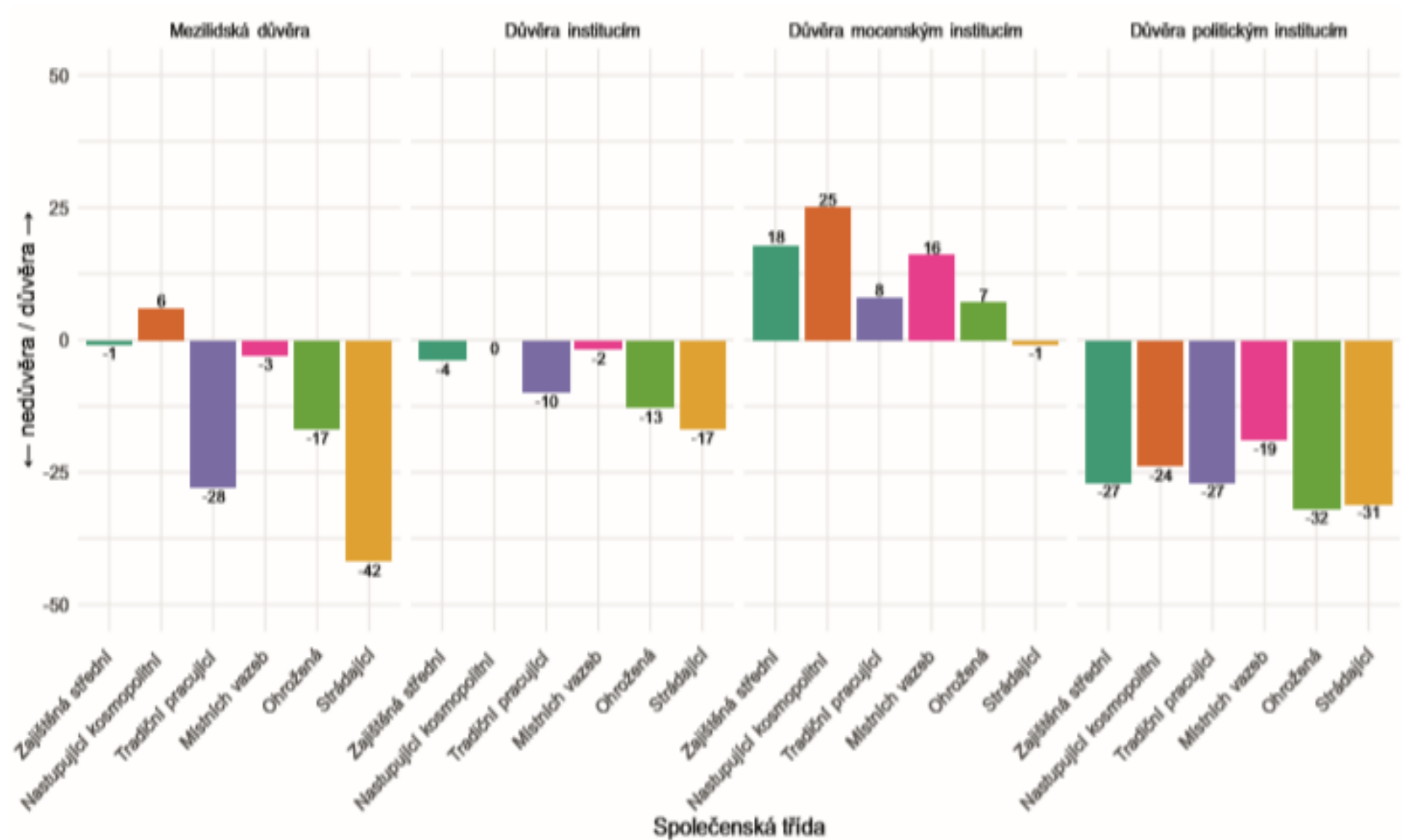

Pozn.: Údaje v grafu představují součet odpovědí "rozhodně důvěřuji" a "spíše důvěřuji" vyjádřený v procentech. V březnu 2022 nebyla otázka na důvěru soudům zahrnuta v dotazování.

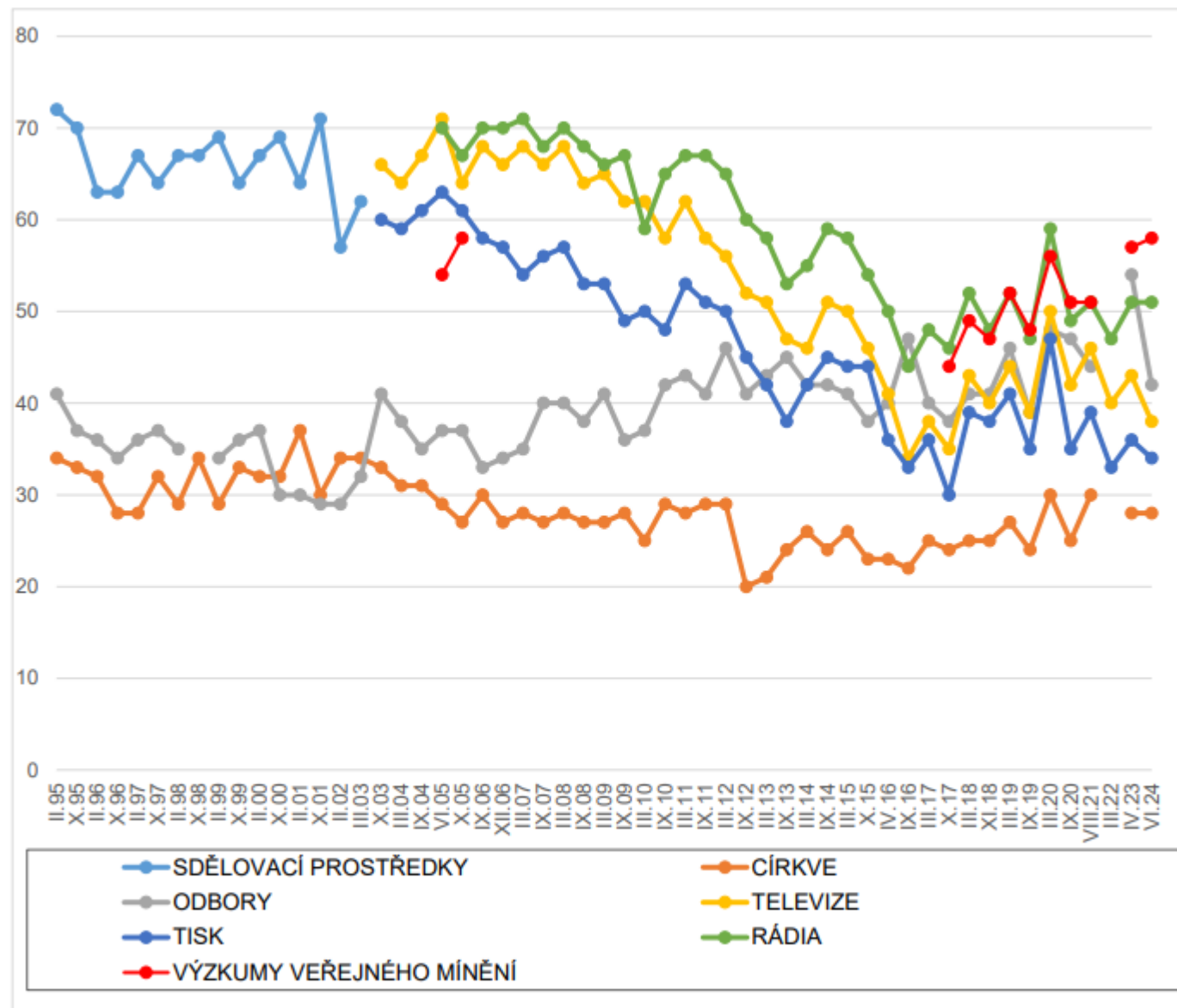
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Komu a čemu (ne)důvěřují zástupci společenských tříd

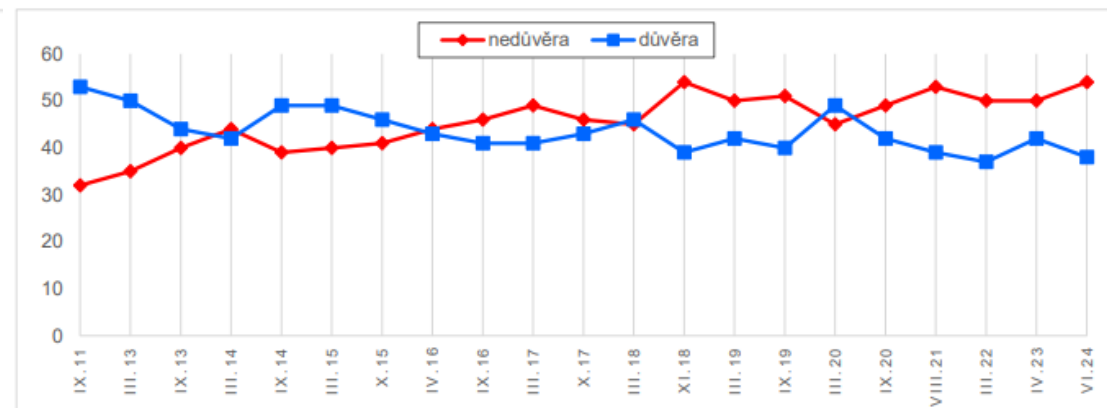
Graf 2: Vývoj důvěry médiím, odborům, církvím a výzkumům veřejného mínění (v %)

Pozn.: Údaje v grafu představují součet odpovědí "rozhodně důvěřuji" a "spíše důvěřuji" vyjádřený v procentech.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

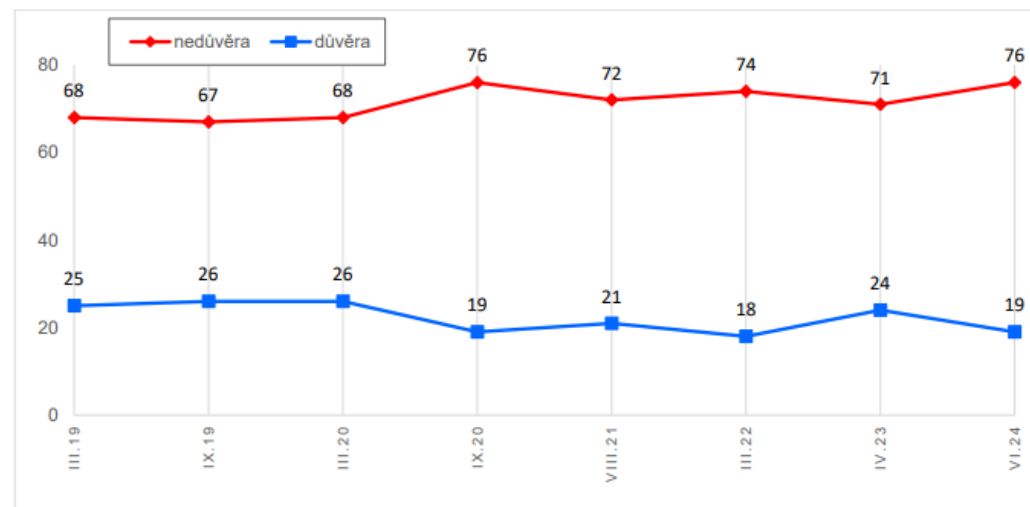
Graf 5: Důvěra/nedůvěra internetu (časové srovnání v %)

Pozn.: Údaje v grafu představují součet odpovědí "rozhodně důvěřuji" a "spíše důvěřuji", respektive „spíše nedůvěřuji“ a „rozhodně nedůvěřuji“ vyjádřené v procentech.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Graf 6: Důvěra/nedůvěra politickým stranám a hnutím (časové srovnání v %)

Pozn.: Údaje v grafu představují součet odpovědí "rozhodně důvěřuji" a "spíše důvěřuji", respektive „spíše nedůvěřuji“ a „rozhodně nedůvěřuji“ vyjádřené v procentech.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Tabulka 1: Prestiž povolání (průměrné bodové hodnocení) v letech 2004-2019¹

Profese	2004		2007		2011		2013		2016		2019	
	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.	prům.	poř.
Lékař	89,5	1.	89,8	1.	89,1	1.	91,5	1.	90,1	1.	88,6	1.
Vědec	80,7	2.	81,8	2.	75,4	2.	76,3	2.	77,1	2.	77,3	2.
Zdravotní sestra					73,9	3.	74,8	3.	72,8	3.	77,0	3.
Učitel na vysoké škole	78,5	3.	78,2	3.	72,4	4.	74,6	4.	72,7	4.	72,2	4.
Učitel na základní škole	71,3	4.	70,7	4.	70,3	5.	71,1	5.	70,8	5.	70,1	5.
Soudce	64,8	6.	65,0	7.	61,0	7.	66,3	6.	64,3	6.	67,5	6.
Projektant	64,1	7.	65,5	6.	61,7	6.	62,6	8.	61,4	7.	61,4	7.
Soukromý zemědělec	59,1	10.	59,0	8.	60,3	9.	63,9	7.	58,3	9.	61,1	8.
Policista	47,6	20.	52,1	13.	53,9	11.	55,7	10.	56,3	10.	60,8	9.
Programátor	66,3	5.	65,7	5.	60,8	8.	59,7	9.	59,7	8.	60,3	10.
Voják z povolání	44,8	22.	46,4	21.	48,3	17.	49,7	16.	53,4	12.	56,4	11.
Truhlář	50,8	16.	51,4	14.	53,2	12.	55,6	11.	52,1	13.	55,9	12.
Starosta	60,1	8.	57,4	9.	52,6	14.	53,1	13.	54,3	11.	53,9	13.
Majitel malého obchodu	51,2	15.	50,1	16.	51,4	15.	54,8	12.	50,3	15.	52,7	14.
Účetní	53,5	14.	51,3	15.	54,1	10.	52,3	14.	50,5	14.	51,8	15.
Profesionální sportovec	56,1	11.	55,6	10.	51,2	16.	47,6	18.	49,3	16.	50,6	16.
Manažer	59,4	9.	55,4	11.	53,0	13.	50,2	15.	48,9	17.	50,5	17.
Stavební dělník					48,1	18.	49,3	17.	44,0	19.	47,4	18.
Bankovní úředník	50,2	18.	48,7	20.	46,9	19.	45,7	19.	42,3	20.	45,5	19.
Ministr	53,8	13.	50,0	17.	38,0	24.	37,9	24.	46,7	18.	43,9	20.
Prodavač	42,8	24.	41,5	23.	43,6	21.	44,7	20.	40,5	23.	43,5	21.
Novinář	54,4	12.	53,0	12.	46,5	20.	43,8	21.	40,9	21.	40,3	22.
Sekretářka	43,7	23.	40,5	24.	41,4	23.	40,0	22.	37,3	24.	38,5	23.
Kněz	46,1	21.	43,2	22.	42,8	22.	38,0	23.	40,8	22.	36,7	24.
Uklízečka	29,4	26.	29,0	26.	34,0	25.	34,2	25.	29,0	26.	34,5	25.
Poslanec	39,9	25.	36,5	25.	27,0	26.	25,1	26.	31,2	25.	31,0	26.

Tabulka 3: Mezilidská důvěra (v %)

	Rozhodně důvěřuji	Spíše důvěřuji	Spíše nedůvěřuji	Rozhodně nedůvěřuji	Neví	D/N	Rozdíl D-N	Průměr (1 – 4)
Nejbližší lidé	71	25	2	1	1	96/3	93	1,33
Obyčejní lidé	17	61	14	3	5	78/17	61	2,02

Pozn.: Položky v tabulce jsou seřazeny podle průměru v aktuálním výzkumu.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 10. 6. – 27. 8. 2024, 922 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Tabulka 4: Mezilidská důvěra (časové srovnání v %)

	IX/20 D/N	VIII/21 D/N	III/22 D/N	IV/23 D/N	VI/24 D/N
Nejbližší lidé	94/5	95/4	98/1	94/6	96/3
Obyčejní lidé	79/18	78/18	79/16	73/22	78/17

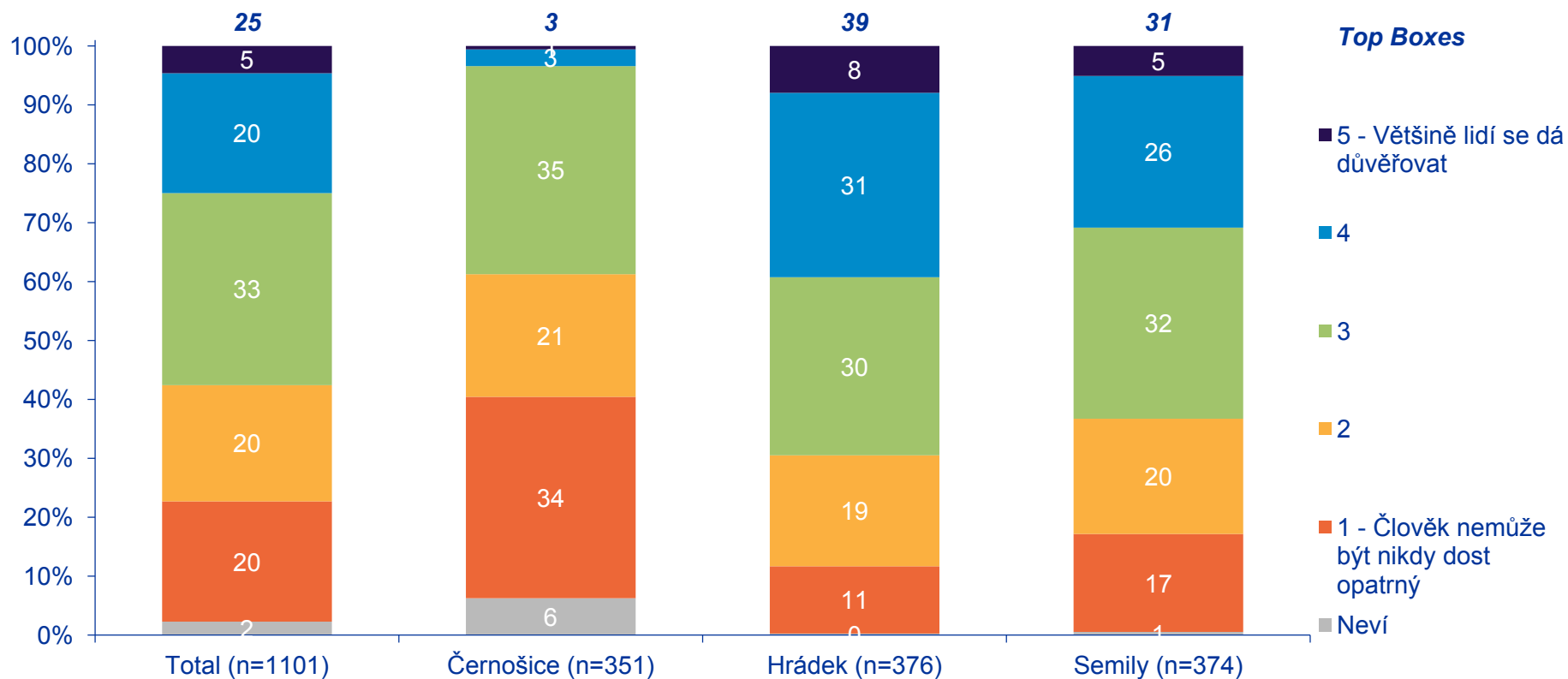
Pozn.: Hodnoty v tabulce představují součet odpovědí „rozhodně důvěřuji“ a „spíše důvěřuji“, respektive „spíše nedůvěřuji“ a „rozhodně nedůvěřuji“ vyjádřené v procentech. Dopočet do 100% tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Důvěra obyčejným lidem roste spolu s věkem respondentů. Důvěra k nejbližším lidem mírně sílí spolu s rostoucí spokojeností s vlastním životem a se zlepšujícím se subjektivním hodnocením životní úrovně vlastní domácnosti.

MÍRA DŮVĚRY V DRUHÉ LIDI

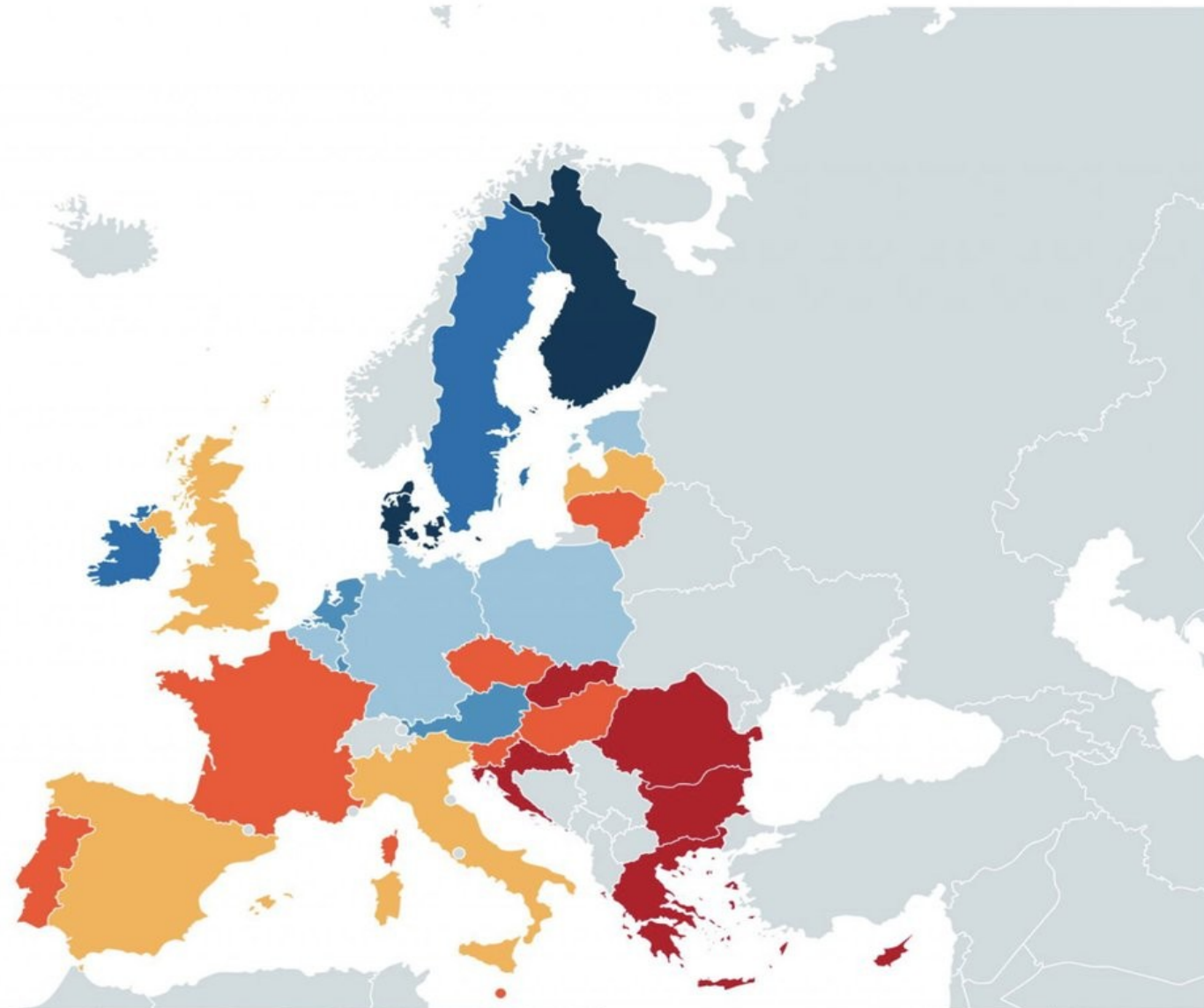
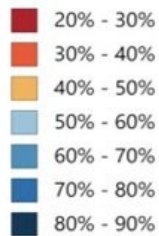
Obecně vzato, řekl/a byste, že se většině lidí dá důvěřovat, nebo že nemůže být člověk při jednání s lidmi nikdy dost opatrný? IPSOS 2014

How much people trust each other in EU countries

Generally speaking, most people in your country can be trusted (% of "Agree" answers)
- Eurobarometer 471 - April 2018

**JAK POSILOVAT
DŮVĚRU V INSTITUCE?**

CO DĚLAT?

JAK POSILOVAT DŮVĚRU V INSTITUCE?

JAK POSILOVAT ODOLNOST NAŠÍ SPOLEČNOSTI?

- **A ještě něco k otázkám důvěry (?)**
- **3 roviny důvěry – v sebe, druhé, instituce**
- **Sebedůvěra/sebevědomí – ontologické bezpečí x obavy, strach**
- **Interpersonální důvěra – v druhé, jiné, kolektivní jednání**
- **Institucionální důvěra – efektivita, otevřenost, transparentnost, přístupové body (profesionalita: responzivita, integrita) ...**
- **Past nedůvěry!**
- **Investovat (aktivní) důvěru (x stereotypní a priori nedůvěra)**
- **Důvěra v instituce jako projev občanského sebe/vědomí**